

The Teachers Opinion About Unionisation

Fatma Köybaşı*

Celal Teyyar Uğurlu**

Cihat Arslan***

Extended Abstract

Introduction

Teachers affiliates unions to different aims. The solving problems about education is important duty for education unions. The education unions aims to protect employee rights and to ensure teachers professional development. There are different education unions in Turkey. Teachers prefer the unions since they meets their needs or they don't want to any union. If we know that why teachers prefer to affilicate unions, we can work out any labours for teachers or unions can work out their programmes. Starting from this point of view, the research aims find out teachers' opinion about affiliate with union and the causes about affilicate with the union and willigness to affiliate with union.

Methods

Both qualitative and quantitative approaches are used in this study. Sequential exploratory design is used. In a word, firstly qualitative data is collected and then quantitative data is colected. In this research, the qualitative data were collected by semi-structure interview forms. The survey questions are formed utilizing obtained data. The working group consist of 48 teachers located in Kangal district of Sivas by convenience sampling. The sample group composed of 148 teachers from different 14 public primary and secondary schools by cluster sampling method. Qualitative data analyzed by descriptive analysis and quantitative data analyzed frequences.

---

* Dr., Cumhuriyet Üniversitesi

** Doç. Dr., Cumhuriyet Üniversitesi

*** Öğretmen, MEB

Findings

According to results that teachers have positive and negative opinions about union organization. One of the max transmits about positive opinions is that protection of rights. And the one of the max transmits is stick to union vary with politic party. The findings of why teachers affiliate unions or not are as follow: teachers affiliate unions because of protecting their rights and ensuring organization. Contrary to this, teachers don't affiliate because of meddle in politics and inadequacies. According to teachers opinion about how a good union must be that they are as follow: based on task, value – focused and freedom. The max transmits is protecting the rihts in view of based on task. The max transmits is maintaining teachers and teaching profession prestige in terms of value-focused. The max transmits is that not being meddle in politics in terms of freedom. As well as, the teachers' views about willigness to affiliate as follow: teachers want to affiliate unions to protecting their rights and to improve their professional ability. Besides, they want to affiliate union to corroborate the persons who conducts the decisions and practices about education. On the other hand, teachers do not think affiliate union because of that reasons: being contrary to school administration, being in the thick of something (a group) and benefiting from the social opportunities. In this context both qualitative data match up with quantitative data.

Conclusion

Teachers affiliate unions different aims but the max transmits is protecting the rights. Teachers think that education unions must be value-focused, based on task and free. According to the opinions about teachers willigness to affiliate unions that to protect the rights is a cause but being contrary to school administration, being in the thick of something (a group) and benefiting from the social opportunities aren't cause to affiliate union. Based on this findings the suggestions are as follow: unions must concentrate on working about teachers' career devalopment. The unions must make point of both protecting the rights and gain prestige for teaching profession. The unions must make law and regulations confidingly.besides they must give priority to educational matters instead of economic and politics matters.

Keywords: Union, Organization, Teachers Unions.

Öğretmenlerin Sendikal Örgütlenmeye İlişkin Görüşleri

Öz

Bu araştırmanın amacı öğretmenlerin sendikal olmaya ilişkin görüşlerini, sendikal olma nedenlerini ve sendikal olmaya ilişkin istekliliklerini belirlemektir. Karma yöntemle yapılan bu çalışmada sıralı keşfedici yöntem kullanılmıştır. Önce nitel veriler yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiş sonra bu verilerden yararlanarak nicel yöntem için anket soruları belirlenmiştir. Nitel yöntem için çalışma grubu Sivas ili Kangal ilçesinde görev yapmakta olan 48 öğretmen olarak belirlenmiştir. Nicel yöntem için belirlenen örneklem grubu ise Sivas ilinde resmi ilk ve ortaöğretim okullarından oransız küme örnekleme yöntemi ile seçilen toplam 14 okulda çalışan 148 öğretmenden oluşmaktadır. Nitel yöntemle ulaşılan veriler içerik analizi ile nicel veriler ise frekans belirlenerek çözümlenmiştir. Çalışma bulgularına göre öğretmenlerin sendikal örgütlenme hakkındaki görüşlerinin daha çok sendikal örgütlenmenin “siyasi görüşlere göre çeşitlendiği”; “sendikal faaliyetlerin yetersiz olduğu” üzerinde yoğunlaştığı ve “eğitmcilerin güç birliği oluşturduğu” ve “hakların güvence altına alındığı” görüşlerine yer verildiği görülmüştür. Sendikalara üye olma ve olmama nedenlerine ilişkin sonuçlarda, sendikalara üye olma nedenlerinin “hakların savunulması”, “örgütlenmeyi sağlaması”; olmama nedenlerinde ise ‘sendikaların siyasete alet olması’ ifade edilmiştir. Sendikal olmaya ilişkin istekliliklerini belirleyen faktörlerden “özlük haklarının korunması” etkili iken “okul yönetimi ile ters düşmeme” nedeni etkisiz olarak değerlendirilmiştir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sendika, Örgütlenme, Öğretmen Sendikal Örgütlenmesi.

Giriş

Sendika kavramı köken olarak çok eski tarihlere dayanmakla birlikte, günümüzde ifade ettiği anlamı oldukça yenidir. Roma ve Yunan hukuk sistemlerinde rastlanan “syndic” terimi bir birliğin(sitenin) temsilini sağlamakla görevli kimseleri ifade eder. “Syndicat” terimi ise “syndic”in

fonksiyonlarını ve bu fonksiyonların uygulanmasını ifade etmek için kullanılmıştır (Işık, 1962). Engels (1994), sendikanın, işçi sınıfının sermaye sınıfına karşı verdiği mücadelede gerekli bir etmen olduğunu savunur. Koç (2000) da benzer şekilde sendikaların, işçilerin, işverenlere ve hükümetlere karşı hak ve çıkarlarını korumak için oluşturdukları örgütler olarak ifade eder. Yazıcı (1996) ise genel bir bakış açısıyla sendikaları, “anlamaları inşa etmek ve inşa ettiği yeni anlama insan unsuru ve araçlar yardımıyla hayat vermek zorunda olan, işçilerden oluşmuş bir topluluk” olarak görür.

Bu tanımlar ışığında; tarihsel olarak sendikanın ve sendikal hareketin doğuşunu üretici güçlerin gelişmesi ve makineleşmenin el emeğinin yerini alması dönemine, 18.yüzyılın ikinci yarısında İngiltere’de, daha sonra da diğer batı Avrupa ülkelerinde ve Amerika Birleşik Devletleri’nde gerçekleşen sanayi devrimine kadar uzanır (Kota, 1977). Sendikacılığı doğuran tarihsel koşullara baktığımızda sendikacılık, ücretle eleman çalıştırma düzeninin doğuşuyla birlikte ortaya çıkmıştır. Ücretlilik düzeninin temelinde yatan sanayi devrimi ve kapitalizm, ilk defa İngiltere’de varlık kazandığı için sendikacılığın beşiği de bu ülke olmuştur (Işıklı, 2003). On sekizinci yüzyılın sonlarına doğru, sanayi devrimi ile birlikte, makinelerin kullanılması ve fabrikasyon, İngiltere’de yeni bir devrin başlangıcı olmuştur. Makineleşme yüzünden köylerinden, topraklarından ayrılmak zorunda kalan işçiler, şehirlere göç etmeye başlamışlardır. Böylece verim artmış, bu arada bazı kimseler de büyük servet yapma imkanını bulmuşlardı. Ancak çalışanlardan büyük bir kısmı, makinenin esiri olmaktan kurtulamamışlardı (Çınar, 2008). Tarihsel olarak işçi sınıfının doğuşu ve gelişmesi ülkelere ve şartlara göre birçok aşamadan geçmiştir. Bu uzun süreç boyunca, işçiler kendi çalışma ve örgütlenme biçimlerini araştırdı ve oluşturdu. Bunun sonucunda ilk işçi sınıfı örgütleri kuruldu (Kota, 1977).

Dünyada bu gelişmeler yaşanırken Türkiye’deki durum ise şöyledir: 1871’de İstanbul’da herhangi bir sendika örgütü olmamasına karşın ilk işçi örgütü olan Ameleperver Cemiyeti’nin kurulması ve bundan bir yıl sonra, 1872’de tersane işçilerinin grevinin patlak vermesi, Türkiye’de sendikal hareketinin doğuş döneminin başlangıcı olarak kabul edilir (Öz, 2010). Tanzimat ve Meşrutiyet dönemi ile birlikte dokuma, savaş ve cam sanayi işletmeleri sayılarında hızlı bir artış olmuş buna bağlı olarak da fabrikalarda çalışan işçi sayıları artmıştır. İşçi sayılarının artması münasebetiyle hak kayıpları ve çalışma hayatında yaşanan zorluklar da kaçınılmazdı. Bu durum ise çalışanların yasal olarak korunması gerekliliğini doğurmuştu. Bunun sonucu olarak 1865 yılında Dilaver Paşa Nizamnamesi

yayınlanmıştır. Bu Nizamname maden işçilerinin çalışma saatlerinin günlük 10 saat olması, yatacak yer sağlanması, iş kazalarına karşı alınacak önlemler ve ihbar tazminatı gibi sorun oluşturan konuların çözümüne ilişkindir (Koca, 2010). 1895 yılında ise Tophane fabrikası işçilerince Osmanlı Amele Cemiyeti kurulmuştur. Bu cemiyet kapatılınca cemiyetin üyeleri 1908 yılında Osmanlı Terakk-i Sanayi Cemiyetini kurmuşlardır. Yine aynı yıl içinde Mürettibini Osmaniye Cemiyeti adında bir başka işçi kuruluşu faaliyete geçmiştir. Daha çok İstanbul ve çevresindeki sanayi işletmelerinde yavaş bir hızla gelişen işçi kesimi 19. yüzyılın son çeyreğinde dernekler çatısı altında örgütlenmeye başladığı görülür (Altan, 2005).

Sendikalar ise Osmanlı Devleti'nde 19. yüzyıl sonları ile 20. yüzyıl başlarında ortaya çıkmıştır. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra oluşan özgürlük ortamında çalışanlar daha rahat örgütlenme imkanı bulmuş, çeşitli yerlerde grevler baş göstermiştir. Bu dönemde meslek örgütleri daha çok çalışanların ücretlerinin düzenlenmesi amacıyla çalışmış fakat çatışma ve grevlerin çoğalması üzerine 1908 yılında işçi derneklerini kapatan kanun çıkarılmış, bu kanundan sonra da 1909 yılında Tatil-i Eşgal Kanunu çıkarılarak artan işçi eylemlerini bastırmak amaçlanmıştır (Altan, 2005). Bu Kanunun Osmanlı Meclisi'nde görüşüldüğü sıralarda farklı meslek gruplarından ve farklı milliyetten 5000 civarında işçi 6 Haziran 1909'da Selanik'te Osmanlı işçisinin ilk siyasi mitingini düzenlemiştir (Karakışla, 1998).

Tatil-i Eşgal Kanunu'nun kapsamı dışındaki kamu kurumlarından başka kurumlarda çalışanların örgütlenme hakkının yasal zemini ise 3 Ağustos 1909 tarihli Cemiyetler Kanunu ile belirlenmiştir. Bu sayede sendikal haklardan yoksun çalışanların haklarını dernekler ve cemiyetler aracılığı ile savundukları görülmektedir (Altan, 2005). II. Meşrutiyetten sonra bir nebze olsun canlanan sendikal örgütlenme hareketi Tatil-i Eşgal Kanunu ve Cemiyetler Kanunu, 31 Mart Vakası (13 Nisan 1909) sonrasında oluşan sıkıyönetim koşulları, 1913 yılındaki Babiâli Baskını gibi durumlar çalışanların hak arama mücadelesinin zayıflamasına sebep olmuştur (Altan, 2005). Cumhuriyet Dönemi'nin ilk yıllarında da Osmanlı Döneminde yürürlükte olan yasalar sendikal hayatı düzenlemeye devam etmiştir. Tatil-i Eşgal Kanunu da Cemiyetler Kanunu da 1938 yılına kadar yürürlükte kalarak Osmanlı Dönemi'nde olduğu gibi Cumhuriyet Dönemi'nin ilk yıllarında da işçi örgütlenmelerini engellemeye devam etmiştir (Makal, 1999). Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında işçileri bir örgüt çatısı altında birleştirme çabası tekrar başladı. Bu amaçla İstanbul Umum Amele Birliği kurulmuştur. İlk derneğinin açılışını da 1923 yılında Aksaray Tramvay

işçileri arasında yapmıştır. Kuruluşunu takiben ilk on ayda toplam 26 dernek açılışı gerçekleştirmiştir (İleri, 2008). Birliğin en büyük etkisi İzmir İktisat Kongresi'ne işçi taleplerini taşımak olmuştur (Tokol, 1994). Çalışan örgütlerince talep edilen istekler hükümet tarafından tam olarak uygulamaya konulmamıştır. Fakat burada dikkat çeken husus işçi derneklerinin birleşip bazı isteklerini İzmir İktisat Kongresi'nde yazılı olarak sunarak bu isteklerin bir kısmını kabul ettirmeleri olmuştur (Yavuz, 1998). 19 Mayıs 1924'te Türkiye Umum Amele Birliği hükümetin çıkardığı bürokratik ve siyasi engellerden dolayı kapatılmıştır (Koca, 2010). Kapanan Türkiye Umum Amele Birliği'nin yerine 1925 yılında Amele Teali Cemiyeti kurulmuştur (İleri, 2008). Bu cemiyet de zaman zaman kongreler ve bazı grevler düzenlemiş fakat daha baskıcı Takrir-i Sükun Kanunu çıkınca çalışmalar sonuçsuz kalmıştır. 17 Mart 1925 tarihinde çıkan Takrir-i Sükun Kanunu yürürlükte kaldığı süre boyunca da herhangi bir dernek, vakıf, cemiyet gibi kuruluşların tümü kapanmış ve yeni örgütlenmeler engellenmiştir (Tokol, 1994).1936 tarihinde kabul edilen ve 16.06.1937 tarihinde yürürlüğe giren 3008 sayılı İş Kanunu; sendikalarla ilgili tek bir hükme yer vermemiş, grev ve lokavtı yasaklamıştır (Tokol, 1994). Sendikaların kendi örgütlerini kurmaları ilk defa 20.02.1947 tarihinde 5018 sayılı işçi işveren sendikaları ve sendika birlikleri hakkında çıkan kanunla mümkün olmuştur. Bu kanun Türkiye'de sendikacılığın doğuşu ve gelişiminde başlangıç noktası olarak kabul edilebilir (Altan, 2005). 1947'de çıkarılan Sendikalar Kanunu işçilerin çabalarının bir ürünü değildir. Bu kanun bir yandan demokrasiye geçişte yapılması gereken bir zorunluluğun, diğer yandan sayıca kalabalık olan bir işçi grubunun, gelişen işçi hareketinin kontrol altında tutulmak isteğinin doğal sonucudur (Öz, 1994). 9 Temmuz 1961 tarihinde yürürlüğe giren Anayasa'nın 46.maddesi çalışanların ve işverenlerin önceden izin almadan sendikalar ve sendika birliği kurmalarının temel çerçevesini oluştururken, kamu görevlilerinin bu alandaki haklarının yasa ile düzenlenmesini öngörmüştür. 47. madde ise toplu sözleşme ve grev hakkını sosyal ve iktisadi ödev olarak kabul etmiş anayasa hükmüyle de kanuni dayanağını oluşturmuştur (1961 Anayasası, 20.07.1961).

1961 Anayasası'nın kabul edilmesinden iki yıl sonra Türk-İş ve üye sendikaların çalışmaları ile Uluslararası Çalışma Örgütü ve The International Confederation of Free Trade Unions (ICFTU) gibi uluslararası kuruluşların tavsiyesi ve sözleşmelerinin ışığında 274 ve 275 sayılı Kanunlar yürürlüğe girmiş ve böylelikle işçi ve memur sendikalaşması birbirinden ayrı tutulmuştur (Tokol, 1994). 1961 Anayasası'nın 46. maddesi,

sendika kurma hakkını “işçi niteliği taşımayan kamu hizmeti görevlilerinin bu alandaki hakları kanunla düzenlenir” şeklinde ifade ederek 08.06.1965 tarihinde, Devlet Personeli Sendikalar Kanunu adını taşıyan 624. sayılı Kanunu yürürlüğe sokulmuştur (Koca, 2010). 657 sayılı Kanunun 22. maddesi ile 624 sayılı Kanunun 13.maddesinde geçen sendikal faaliyetler ve işlevleri “yetkili makamlar önünde hak arama” düzeyine indirgenmiştir. Bu madde 1972 yılında gelen yeni kısıtlamalarla tamamen ortadan kalkmıştır. 27.madde ile 1961 Anayasası’nın memurlara grev konusundaki karara yasa koyucuya bırakması ile başlayan boşluk doldurulmuş her türlü grev yasaklanmıştır. Bunun yanında 21. madde ile de toplu eylemler yasaklanmış memurlar arasındaki örgütsel davranış bilinci kırılmaya çalışılmıştır (Akartürk, 1998). 1971 yılına kadar kamu görevlileri sendikaları sayısı 658’e ulaşmıştır. Bu sendikalar kendi aralarında Türkiye Kamu Personeli Sendikaları Konfederasyonu ve Türkiye İktisadi Devlet Teşekkül ve Teşebbüsleri Personel Sendikaları Konfederasyonu’nu kurmuşlardır (Tokol, 1994). 1980'lere gelindiğinde 1971 müdahalesinin yasakçı anlayışı sürmeye devam etmiş, çalışanlardan anayasada işçiler şeklinde bahsedilerek memurların sendikalaşması engellenmek istenmiştir (Gülmez, 2005). 1980'lerin sonlarına gelindiğinde sendika üyesi olan çalışanlar kendi yönetimlerinden bağımsız bir şekilde hem hükümeti hem de yönetimlerini protestolara başlamış, eylemler yurdun dört bir yanına yayılmış ve “Bahar Eylemleri” olarak adlandırılan sendikacılık tarihi için de bir dönüm noktası olan gelişmeler yaşanmıştır (Güngör, 2000). Son olarak da 1995 anayasa değişikliği ile memurlara sendika kurma hakkı getirilerek günümüz sendikacılığına zemin oluşturulmuştur.

Sendika kavramının bu temel özellikleri bağlamında eğitim alanı örgütlenmesi incelendiğinde karşımıza eğitim sendikası kavramı çıkmaktadır. Eğitim sendikaları kamuda ve özel sektörde çalışarak eğitim-öğretim faaliyetlerine katılan öğretmenlerin; çalışma ve yaşama koşullarını iyileştirmek, geliştirmek ve dayanışmayı tesis etmek amacıyla kurulmuş sivil toplum örgütleridir. Eğitim sendikalarının genel olarak amacı; üyelerinin ortak ekonomik, sosyal, özlük, mesleki, sendikal hak ve çıkarlarını koruyup geliştirerek, onlara daha saygın bir yaşam düzeyi sağlamayı hedefleyen projeler geliştirmektir. Bu bağlamda eğitim alanındaki sendikalar kamu sendikacılığı yapmaktadır (Eraslan, 2012).

Türkiye’de bilinen ilk öğretmen örgütü 1908 yılında kurulan Encümen-i Muallimin’dir. İlk genel başkanı o dönem İttihat ve Terakki Partisi’nin hatırı sayılır isimlerinden olan Emrullah Efendi’dir. Encümen-i Muallimin daha sonra eski öğretmen Zeki Bey’in kurduğu Hukuku

Muhafaza-i Muallimin ile birleşerek Cemiyet-i Muallimin adı altında yeni bir örgüte dönüşmüştür (Gemici, 2008). 1925'te tüm örgütler Türkiye Muallimler Birliği adı altında toplanarak İstanbul ve Anadolu ayrımına son verilmiştir. 1938'de yürürlüğe konan Cemiyetler Kanunu ile kamu görevlilerinin örgütlenmeleri yasaklanmıştır. Diğer sivil kuruluşlarla birlikte öğretmen örgütleri de dağıtılmasına karşın 1932'de kurulan Halkevlerine Bakanlar Kurulu Kararıyla öğretmenlerin üye ve yönetici olabilmeleri sağlanmış; böylece gelecekteki öğretmen örgütlenmelerine taban hazırlanmıştır. 1954'te Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonu (TÖDMF) adıyla "üst birlik" kurulmuştur. Bu birliğin ilk yönetim kurulu, bakanlık ya da yükseköğretime bağlı yönetici, öğretmen ve öğretim üyelerinden oluşmuştur. (Gemici, 2008).

1965'ten 1968'e kadar kamu görevlileri 453 sendika, 18 federasyon ve 3 konfederasyon kurmuşlardır. Öğretmenler kurdukları 83 sendikayla bu alanda da öncülük etmişlerdir (Altunya, 1999). 1971'de yapılan bir araştırmaya göre 218 sendikadan yarısının üye sayısı 100'den azdı. Memur sendikaları içinde ilk kurulan sendika Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS) olmuştur. 8 Temmuz 1965 yılında kurulan TÖS Türkiye'de öğretmenlerin kurdukları ilk sendikal örgüttür (Gemici, 2008). 1980 askeri darbesinin demokratik toplumsal gruplar üstünde oluşturduğu etki, 16 Şubat 1988'de Eğitimciler Derneği (EĞİT-DER) kurularak atlatılmaya çalışılmıştır. Öğretmenler EĞİT-DER'e ancak fahri üye olabiliyorlardı. Diğer bir kısım öğretmen ise vakıf kurma yolunu seçerek 6 Mart 1989 tarihinde Türkiye Kamu Çalışanları Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfını kurmuş ve vakıf çatısı altında dernek gibi etkinlikler sergilemişlerdir (Taşçı, 1996). Günümüzde de halen varlığını devam ettiren Eğitim Bilim ve Kültür Emekçileri Sendikası (Eğitim-Sen) 1990 yılında, Türkiye Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmetleri Kolu Kamu Çalışanları Sendikası (Türk Eğitim-Sen) ve Eğitimciler Birliği Sendikası (Eğitim Bir Sen) 1992 yılında kurulan ve üye sayıları bakımından öne çıkan eğitim sendikalarıdır (Altunya, 1999). 1990'lı yıllardan 2000'li yılların başına dek süren sendikalaşma süreci, 25.6.2001 tarih ve 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu ile yeni bir aşamaya girmiştir. Bugün hem eğitim sendikaları hem çalışama örgütü yönetimi bu yasaya göre ilişkilerini yönetmek durumundadırlar (Gemici, 2008).

Eğitim alanında sendikacılık sorunlarının çözümü kişisel ve mesleki hakların elde edilmesi açısından önemli görülebilir. Örgütlenme ile belli eksenler etrafında toplanmak güç birliği yoluyla mesleğin ve mesleğin gerektirdiği nitelikler açısından da öğretmenlerin niteliğinin artırılmasını

amaçlamaktadır. Tok'a (1996) göre, temelinde demokratikleşme olan örgütlülük, daha etkin olmanın yoludur. Akyüz'e (1980) göre, "İstanbul Öğretmen Okulu'nun 1848 yılında kurulmasından günümüze öğretmenler, mesleğin niteliğini artırmak ve kendi çıkarlarını gözetmek için" sürekli örgütlenme yoluna gitmişlerdir.

Farklı araştırmalarda öğretmenlerin sosyal gereksinimlerinin karşılanması amacıyla örgütlenme yoluna gittikleri (Acuner, 1994), Cobbel (1999) da öğretmenlerin profesyonel yaşamlarını güçlendirmek için örgütlenme yoluna gittiklerine işaret etmektedir (akt. Şimşek ve Seashore, 2008).

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı öğretmenlerin sendikalı olmaya ilişkin görüşlerini, sendikalı olma nedenlerini ve sendikalı olmaya ilişkin istekliliklerini belirlemektir. Öğretmenlerin bu konular hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi ile sendikaların etkililiğine ve öğretmenlere hangi alanlarda tatmin ettiğine ilişkin bilgilere ulaşılabilir. Bu bilgiler doğrultusunda sendikaların öğretmenlerin hem kişisel hem mesleki açıdan gereksinimlerini karşılayacak politikaların oluşturulmasına ışık tutacaktır. Ayrıca bu çalışma öğretmenlerin sendikalara üye olmada hangi nedenlerin etkili olduğunun ortaya çıkarılması, sendikaların öz-düzenleme yapmalarında önemli ipuçlarını yakalaması açısından da önem taşır.

Bu araştırmanın alt problemleri şunlardır:

- Öğretmenlerin sendikalı olmaya ilişkin görüşleri nelerdir?
- Öğretmenlerin sendikalı olma nedenleri nelerdir?
- Öğretmenlerin sendikalı olmaya ilişkin isteklilikleri nasıldır?

Araştırmanın Yöntemi

Öğretmenlerin sendikalı olmaya ilişkin görüşlerini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışma betimsel tarama modelinde olup karma yöntem ile yürütülmüştür. Bu araştırmada nitel çalışma yöntemlerinden biri olan sıralı keşfedici yöntem kullanılmıştır. Öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşleri ilk olarak yarı yapılandırılmış sorularla belirlenmiştir. Ardından öğretmenlerin bu konuya ilişkin görüşleri doğrultusunda anket maddeleri oluşturulmuştur. Oluşturulan anket, geniş bir öğretmen grubuna uygulanmıştır. Creswell (2013) böyle bir araştırma modelini sıralı keşfedici

yöntem olarak adlandırmaktadır. Keşfedici sıralı yöntemlerde, nitel verilerle alanda belli bir konuya ilişkin görüşmelerden elde edilen verilerden yola çıkılarak ölçme aracı geliştirilir. Daha sonra bu ölçme aracı ile bir örneklem üzerinden veriler toplanır.

Çalışma Grubu- Evren ve Örneklem

Araştırmanın nitel boyutuna ait çalışma grubunu Sivas ili Kangal ilçesinde görev yapmakta olan 48 öğretmen oluşturmaktadır. Örneklemi oluştururken en çok üyeye sahip Eğitim Bir Sen, Türk Eğitim Sen, Eğitim Sen sendikalarına mensup ve hiçbir sendikaya üye olmayan on ikişer kişi amaçlı örneklem yöntemi ile seçilmiştir. Araştırmanın nicel boyutuna ait çalışma grubu Sivas ilinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ilk ve ortaöğretim okullarından oransız küme örnekleme yöntemi ile seçilen toplam 14 okulda çalışan gönüllü öğretmenlerdir. Öğretmenlerle görüşülerek anketleri doldurmaları istenilmiş bu amaçla toplam 180 anket dağıtılmıştır. Geri dönen ve işlenmeye uygun 148 anketle toplanan verilerle istatistik işlemler gerçekleştirilmiştir.

Veri Toplama Araçları

İlgili literatür taranarak ve iki uzman görüşü alınarak (biri nitel çalışma konusunda uzman diğeri eğitim yönetimi ve denetimi alanında öğretim üyesinden oluşan uzman) araştırmada kullanılmak üzere her biri "öğretmenlerin sendikal örgütlenmeleri" ne yönelik üç açık uçlu sorunun bulunduğu bir yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme soruları üzerinde uyum birliği % 91 olup öğretmenlere sorulan sorular teyit ettirilmiştir. Görüşme formu uygulanan öğretmenler bu çalışmaya özgü olarak kodlanmıştır. Sendika üyesi olmayan öğretmenler "0", Eğitim Bir-Sen üyesi öğretmenler "1", Türk Eğitim Sen üyesi öğretmenler "2" ve Eğitim Sen üyesi öğretmenler "3" ile temsil edilmektedir. "SOG1" kodu "0" nolu sendikaya mensup "1" nolu görüşmeci anlamına gelmektedir.

Araştırmanın nicel kısmında ise nitel çalışmadaki uzmanların ve bir de ölçme ve değerlendirme alanından uzman görüşü alınarak likert tipte hazırlanmış 10 sorudan oluşan "Sendikal Örgütlenme İstekliliğini Etkileme Anketi" uygulanmıştır. Anket maddelerinin oluşturulmasında nitel yöntemle toplanan verilerden elde edilen görüşlerden yararlanılmıştır. Anket maddelerinde 5'li likert tipi derecelendirme anahtarı kullanıldığı için alınabilecek en yüksek puan 50 ve alınabilecek en düşük puan 10'dur.

Verilerin Analizi ve Kullanılan İstatiksel Teknikler

Araştırmanın nicel verilerinin çözümlenmesinde, betimsel istatistik yöntemlerinden yararlanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS(Statistical Packet for Social Studies) 17 programı kullanılmıştır. Ankete ilişkin aritmetik ortalamalar, standart sapmalar, en yüksek ve en düşük puanlar hesaplanmıştır.

Öğretmenlerin anket maddelerine verdikleri yanıtlar incelenerek, öğretmenlerin; *sendikal örgütlenme hakkındaki görüşleri, sendikalara üye olma nedenleri ve olmama nedenleri, iyi bir sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşler ve öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye ilişkin istekliliğini belirlemeye yönelik yapılandırılmış maddeler çerçevesinde içerik analiz türlerinden frekans analizi tekniği (Tavşancıl ve Aslan, 2001) ile görüşler betimlenmiştir. İçerik analizine göre oluşturulan temalar ve görüşler belirlenerek frekans analizi ile birlikte veriler analiz edilmiştir. Araştırmacılar tarafından sendika istekliliğini ölçmek için oluşturulan anket maddeleri ile öğretmenlerin sendikal örgütlenme isteklilikleri incelenmiş ve tablolaştırılarak frekansları verilmiştir.*

Bulgular

Araştırmanın bulguları öğretmenlerin *sendikal örgütlenme hakkındaki görüşleri, öğretmenlerin sendikalara üye olma ve olmama nedenleri, öğretmenlerin iyi bir sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşleri, öğretmenlerin sendikal örgütlenme istekliliklerine ilişkin görüşleri* başlıkları altında incelenmiştir.

Öğretmenlerin sendikal örgütlenme hakkındaki görüşlere ilişkin bulgular

‘Öğretmenlerin sendikal örgütlenme hakkındaki görüşleri, “Sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşleriniz nelerdir’ sorusuyla elde edilen verilerin analiz edilmesiyle öğretmen görüşleri tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Öğretmenlerin Sendikal Örgütlenmeye İlişkin Temalar ve Görüşleri

Temalar	Görüşler	Frekans
Olumlu (f=40)	Özlük hakları için mücadele edilmesi	15
	Hakların güvence altına alınması	10
	Eğitimcilerin güç birliği yapması	10
	Sendikaların tek çatıda birleşmesi	5
Olumsuz (f=39)	Siyasi görüşlere göre çeşitlemesi	17
	Sendikaların faaliyetler yetersizliği	15

Sendikaların çok boş işlerle uğraşması	3
Sendikacılığın kâğıt üzerinde kalması	2
Sendikaların eğitim adına çok fazla varlık göstermemesi	1
Bir grup üyesi olma kaygısının taşınması	1

Tablo 1 incelendiğinde öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşlerinin yaklaşık yarısı olumlu (f=40) yarısı ise olumsuz tema (39) altında toplanmıştır. Olumlu tema altında en çok “özlük hakları için mücadele edilmesi” (f=15); daha sonra hakların güvence altına alınması” (f=10) ve ‘eğitmcilerin güç birliği yapması’ (f=10) daha sonra da ‘sendikaların tek çatıda birleşmesi’ (f=5) görüşleri yer almıştır. Olumsuz tema altında en çok ‘siyasi görüşlere göre çeşitlemesi’ (f=17) ve ‘sendikaların faaliyetler yetersizliği’(f=15) yer almıştır. Bu temada ‘sendikaların çok boş işlerle uğraşması’ (f=3); ‘sendikacılığın kâğıt üzerinde kalması’ (f=2) “sendikaların eğitim adına çok fazla varlık göstermemesi” (f=1) ve “bir grup üyesi olma kaygısının taşınması” (f=1) görüşlerine de yer verildiği görülmüştür.

Öğretmenlerin sendikal örgütlenmeye ilişkin doğrudan alıntılardan bazıları şöyledir:

“Hiçbirimiz hepimiz kadar güçlü değiliz. Örgütlü iseniz güçsünüzdür.” (S1G5)

“Son zamanlarda öğretmenlerin değerinin toplum gözünden düşürüldüğüne inanıyorum. Bu nedenle tüm öğretmenlerin güç birliği ederek herhangi bir sendikaya üye olmasını şiddetle savunuyorum.” (S1G12)

“Günümüzdeki sendikalara bağlı öğretmenler, sendikaların haklarını yeterince koruyup korumadığına değil de siyasi görüşüne uyup uymadığına bakıyorlar. Bu sebepten dolayı düşüncelerim olumsuz yönde.” (S0G14)

Öğretmenlerin sendikalara üye olma/olmama nedenlerine ilişkin görüşlere ilişkin bulgular

Öğretmenlerin eğitim sendikalarına üye olma/olmama nedenlerine ilişkin görüşleri tema ve kategori sınıflandırılması yapılarak tablo 2’deki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 2. Öğretmenlerin Sendikalara Üye Olma/Olmama Nedenlerine İlişkin Temalar ve Görüşleri

Temalar	Görüşler	Frekans
---------	----------	---------

Sendikalara Üye Olma Nedenleri (f=44)	Hakların savunulması	19
	Örgütlenmeyi sağlaması	7
	Dünya görüşüne uygun olması	4
	Kararlara katılmayı sağlaması	3
	Aynı zihniyete sahip olunması	3
	Öğretmenlerin sesini duyurması	2
	Gelişmeleri takip etmesi	2
	Siyaset görüşlerin aktarılması	2
	Arkadaşlık ilişkileri sağlaması	2
Sendikalara Üye Olmama Nedenleri (f=12)	Sendikaların siyasete alet olması	6
	Sendikaların yetersizliği	2
	Hakları gerektiği gibi savunmaması	2
	Dünya görüşüne uygun bulmama	2

Tablo 2 incelendiğinde “Sendikalara üye olma” ve “Sendikalara üye olmama” nedenlerine ilişkin temaların olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda sendikalara üye olma nedenlerinin daha çok vurgulandığı ve bu tema altında en çok “hakların savunulması” görüşünün ifade edildiği (f=19) anlaşılmaktadır. “Örgütlenmeyi sağlaması” (f=7); ile devam edip azalan sıralamayla “arkadaşlık ilişkileri sağlaması” (f=2); ve ‘siyasi görüşlerin aktarılması’ (f=2) şeklinde toplam 44 öğretmen tarafından sendikalara üye olma nedenleri sıralanmıştır.

“Sendikalara üye olmama nedenleri” teması altında en çok “Sendikaların siyasete alet olması” (f=6) ifadesi yer almıştır. “Sendikaların yetersizliği” (f=2) ile birlikte takip eden “hakları gerektiği gibi savunmaması” (f=2), ‘dünya görüşüne uygun bulmama’ (f=2) şeklinde toplam 12 öğretmen tarafından sendikalara üye olmama nedenleri sıralanmıştır.

Sendikal örgütlenme nedenlerine ilişkin doğrudan alıntılardan bazıları şöyledir:

“Ayrışma, yalnızlaşma, korku unsurları karşısında sinme ve koşulsuz kabullenme örgütsüz bireylerin sonudur. Tüm çalışanların bir araya gelerek güçlü bir adalet mücadelesi vermesi gerektiği fikriyle, sendika üyesi oldum.” (S3G2).

“Devlet memuruna siyaset yasağının konması benim sendikaya üye olmam konusunda önemli bir unsurdur. Fikri dünyamızda oluşan birikimlerin paylaşılabilceği tek platform sendikalardır.” (S1G8)

"Üye değilim, daha doğrusu üyeydim istifa ettim. Ben günümüzde memur sendikalarının yeterince görevini yapmadığını, çalışanların haklarını layıkıyla savunmadıklarını ve hal böyle olunca da bir sendikaya üye olmanın gerek olmadığını düşünüyorum." (S0G4).

Öğretmenlerin iyi bir sendikal örgütlenme görüşlerine ilişkin bulgular

İyi bir sendikal örgütlenmede, örgütlenmenin nasıl olması gerektiğine ilişkin bulgular tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. İyi Bir Sendikal Örgütlenmeye İlişkin Temalar ve Öğretmenlerin Görüşleri

Temalar	Görüşler	Frekans
Göreve hizmet (f=32)	Öğretmenin özlük haklarını savunmalı	12
	Bütünüyle öğretmen sorunlarını dile getirmeli ve çözüm odaklı çalışmalı.	7
	Öğretmen sendikaları tek çatıda birleşmeli	7
	Eğitime daha fazla önem vermeli	6
Değer odaklı (f=19)	İyi bir sendika öğretmenlik mesleğinin saygınlığını arttırmalı.	7
	Dürüst olmalı; hakkı, haklıyı savunmalı	5
	Sendikalar üyelerinin her yönden gelişimini sağlayan, destekleyen bir sendika olmalı	4
	Öğretmenleri ayrıştırmak yerine birleştirici olmalı	3
Özgürlük (f=16)	Sendikalar siyasete alet olmamalı	14
	Öğretmenlerin görüşlerine önem vermeli	2

Tablo 3 incelendiğinde öğretmenlerin görüşlerinin üç tema (göreve hizmet, değer odaklı ve özgürlük) altında toplandığı ve bu temalar içerisinde en çok üzerinde durulan temanın göreve hizmet (f=32) teması olduğu anlaşılmaktadır. Göreve hizmet temasında en çok "Sendikalar siyasete alet olmamalı" (f=14) görüşünün ifade edildiği görülmektedir. Değer odaklı temaya ilişkin çeşitli görüşlerin olduğu ve bunlar içerisinde en çok üzerinde durulan görüşün 'öğretmenlik mesleğinin saygınlığını arttırmalı' ifadesinde yoğunlaştığı görülmüştür. Özgürlük temasının büyük çoğunluğunu oluşturan görüş 'sendikalar siyasete alet olmamalı' (f=14) olduğu anlaşılmaktadır.

İyi bir sendikal örgütlenmenin nasıl olması gerektiğine yönelik bazı öğretmenlerin görüşleri doğrudan alıntılarla şu şekildedir:

“Bence iyi bir sendikal örgütlenme öğretmenleri ayırıştırır, birbirinden uzaklaştıran değil birleştiren olmalıdır. Siyasi görüşlere göre sendikal örgütlenmenin oluşumu yanlıştır. Tüm alanlarda insanlar haklarının korunması için birlik olurken, biz öğretmenler birbirimizden uzaklaşmış durumdayız. Birlik olmadığımız için haklarımızı elde etmemiz kolay olmadığı gibi elimizdekileri de kaybediyoruz. Siyasi görüşlere bağlantılı bir sendika olmasındansa sendikalı olmamayı tercih ederdim. Eğitim sendikaları adı üstünde eğitim adına hizmet vermeliler.” (S3G6)

“İyi bir sendika öğretmenlerin haklarını en iyi şekilde savunmalıdır. Öğretmenlik mesleğinin değerini artırıcı ve toplum gözünde oluşmuş olumsuz izlenimi ortadan kaldırmaya yönelik çalışmalar yapılmalıdır.” (S2G10)

“Öğretmen örgütlenmesi, öğretmenlerin hak ettikleri saygıyı tekrar elde edebilmeleri yönünde adımlar atmalıdır. Sosyal medyada öğretmenleri kötülemek amacıyla yapılan bütün faaliyetlere karşı tepkisini ortaya koymalıdır.” (S0G8).

“İyi bir öğretmen sendikal örgütlenmesinde tek sendika olması gerektiğine inanıyorum. Üyelerinin ortak ekonomik, özlük, mesleki, sendikal hak ve çıkarlarını ayırım yapmadan koruyup geliştirmesini, saygın bir yaşam düzeyi sağlaması hedefleyen projeler geliştirmeleri gerekir.” (S0G3)

Öğretmenlerin sendikal örgütlenme istekliliklerine ilişkin bulgular

Bu başlık altında sendikal örgütlenme istekliliğini etkileme anketi verilerinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4. Sendikal Örgütlenme İstekliliği

Anket Maddeleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
	f	f	f	f	f
Sendikalar özlük haklarımızı savunduğu için üye olurum.	4	2	3	38	101
Mesleki anlamda kendimi geliştirmek için sendikalara üye olurum.	13	26	26	33	50
Okul idaresiyle ters düşmemek için sendikalara üye olurum.	78	47	19	2	2
Sendika temsilcilerinin ikna	24	35	30	37	22

etmesi sonucu sendikalara üye olurum.					
Bazı sendikalara tepki amaçlı başka bir sendikaya üye olurum.	50	47	23	17	11
Siyasi görüşüme yakın duruşlarından dolayı sendikalara üye olurum.	31	36	40	22	19
Eğitimde karar ve uyg. yürütecek kişiyi desteklemek için sendikaya üye olurum.	4	3	20	60	61
Bir gruba dâhil olmak isteğim sendikalara üye olmama sebep olur.	53	59	20	6	10
Sosyal imkânlarından faydalanmak için sendikalara üye olurum.	57	50	15	22	3
Sevdiğim bir arkadaşımın teklifi üzerine sendikalara üye olurum.	31	49	41	22	5

Tablo 4 incelendiğinde; “Sendikalar özlük haklarımızı savunduğu için üye olurum” anket maddesine katılımcıların büyük çoğunluğu (f=101) ‘kesinlikle katılıyorum’ çok azı ise (f=2) ‘katılmıyorum’ cevabını verdiği gözlenmiştir. Elde edilen bu bulgu, öğretmenlerin sendikalara katılma nedenlerinden en büyük payı alan nedenin özlük haklarının savunulması olduğuna kaynak olarak gösterilebilir. Diğer yandan iyi bir sendika örgütlenmesine yönelik göreve hizmet temasında da en çok dile getirilen bu görüşün nicel verilerle de desteklendiği anlaşılmaktadır.^a

“Mesleki anlamda kendimi geliştirmek için sendikalara üye olurum” anket maddesine en çok “kesinlikle katılıyorum” (f=50) cevabı en az ise ‘kesinlikle katılmıyorum’ (f=13) cevabının verildiği görülmüştür. Bu bulgudan hareketle azımsanmayacak düzeyde payı alan sendikalara katılma nedenlerinden biri de mesleki anlamda kendini geliştirme nedeni olarak ifade edilebilir.

“Okul idaresi ile ters düşmemek için sendikalara üye olurum” anket maddesine en çok “kesinlikle katılmıyorum” (f=78) en az ise ‘kesinlikle katılıyorum’ (f=2) cevabı verilmiştir. Bu bulgu doğrultusunda okul idaresi ile ters düşmemek görüşü sendikalara üye olma sebepleri içerisinde oldukça etkisiz olduğu şeklinde yorumlanabilir. Nitel verilerden elde edilen iyi bir

sendikal örgütlenmesine yönelik değer odaklı teması ile bu bulgunun paralellik gösterdiği anlaşılmaktadır.^b

“Sendika temsilcilerinin ikna edici konuşmaları üzerine sendikalara üye olurum” anket maddesine en çok ‘*katılıyorum*’ (f=37) cevabı en az ise “*kesinlikle katılmıyorum*” (f=2) cevabının verildiği gözlenmiştir. Elde edilen verilere göre katılımcıların sendikalara üye olma sebepleri arasında sendika temsilcilerinin ikna edici konuşmalarının etkisi olduğu söylenebilir.

“Bazı sendikalara tepki amaçlı başka bir sendikaya üye olurum” anket maddesine en çok “*kesinlikle katılmıyorum*”(f=50) cevabı en az ise ‘*kesinlikle katılıyorum*’ (f=2) cevabı verilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevaplar incelendiğinde sendikalara üye olma nedenlerinden birinin de bazı sendikalara tepki vermenin amaçlanması olduğu ifade edilebilir.

“Siyasi görüşüme yakın duruşlarından dolayı sendikalara üye olurum” anket maddesine en çok “*kararsızım*” (f= 40) cevabı en az ise “*kesinlikle katılıyorum*” (f=19) cevabı verilmiştir. Diğer cevaplar da azımsanmayacak düzeyde (f≥22) olduğu için sendikalara üye olma/olmama nedenleri arasında siyasi görüşe yakınlık durumunun olup olmadığına ilişkin varsayımda bulunmak oldukça zordur.

“Eğitime ilişkin karar ve uygulamaları takip eden birileri olsun istediğim için sendikalara üye olurum” anket maddesine en çok “*katılıyorum*” (f=60) ve “*kesinlikle katılıyorum*” (f=61) en az ise en az ise ‘*katılmıyorum*’ (f=3) cevabının verildiği gözlenmiştir. Bu bulgudan hareketle eğitime ilişkin karar ve uygulamaları takip eden birilerinin olması, katılımcıların sendikalara üye olma sebeplerinden biri olarak değerlendirilebilir. Nitel verilerden iyi bir sendika örgütlenmesine ilişkin göreve hizmet teması ile eğitime ilişkin karar ve uygulamaları takip eden birilerinin olması istekliliği benzerlik göstermektedir. ^c

“Bir gruba dâhil olma isteğim sendikalara üye olmama sebep olur” anket maddesine en çok “*katılmıyorum*” (f=59) cevabı en azı ise “*katılıyorum*” (f=6)cevabı verilmiştir. Elde edilen bu veriler doğrultusunda katılımcıların sendikalara üye olmama nedenleri arasında bir gruba dahil olma isteğinin yer almayacak ölçüde etkisiz olduğu ifade edilebilir.

“Sosyal imkânlardan faydalanmak için sendikalara üye olurum” anket maddesine en çok “*kesinlikle katılmıyorum*” (f=57) cevabı en az ise “*kesinlikle katılıyorum*” (f=3) cevabı verilmiştir. Bu bulguya dayanarak katılımcıların

sendikaya üye olma nedenleri arasında sosyal imkânlardan faydalanma nedeninin yer almadığı söylenebilir.

“Sevdiğim bir arkadaşımın teklifi üzerine sendikalara üye olurum” anket maddesine en çok “katılmıyorum” (f=49) cevabı en az ise ‘kesinlikle katılıyorum” (f=5) cevabı verilmiştir. Bu maddeye ilişkin elde edilen veriler incelendiğinde pozitif cevapların daha ağırlıkta olduğu ve katılıcıların sendikaya üye olma nedenleri arasında sevdikleri bir arkadaşının teklifinin olabileceği yorumlanabilir.

Tartışma ve Sonuç

Araştırmanın sonuçları öğretmenlerin *sendikal örgütlenme hakkındaki görüşleri*, *öğretmenlerin sendikalara üye olma ve olmama nedenleri*, *öğretmenlerin iyi bir sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşleri*, *öğretmenlerin sendikal örgütlenme istekliliklerine ilişkin görüşler* başlıkları altında tartışılarak sonuçlar ve ilgili öneriler bu başlık altında yer almıştır.

Öğretmenlerin ‘*sendikal örgütlenme hakkındaki görüşleri*’ incelendiğinde, öğretmenlerin daha çok sendikal örgütlenmenin “*siyasi görüşlere göre çeşitlendiği*” görüşünü ifade ettikleri, bu görüşü “*sendikal faaliyetlerin yetersiz olması*”, “*eğitmcilerin güç birliği yapması*” ve “*hakların güvence altına alınması*” görüşlerinin izlediği görülmektedir. Bu konu hakkında öğretmenlerin görüşleri hem olumlu hem de olumsuz görüşlerle nerdeyse eşit sayıda ifade edilmiştir. Uyumlu (2009) tarafından yapılan çalışmada öğretim elemanlarının sendikal örgütlenmeye genel olarak olumlu baktığı tespit edilmiştir. Öğretim elemanlarından bir kısmı örgütlenmenin gerekliliğini demokrasi ve insan haklarına yarar sağlamak bağlamında ele alarak açıklamıştır. Aksoy (2013) lise öğretmenleri üzerinde yaptığı çalışmada sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşlerin daha çok hakların savunulması üzerinde yoğunlaştığına işaret etmiştir. Bu bulgu araştırma bulgusu ile örtüşmekte olduğu fakat Uysal (2009)’ın araştırma bulgusu ile tam örtüşmediği görülmektedir. Bu durum araştırma yapılan örneklem grubundan kaynaklanabilir; çünkü öğretmenler ile öğretim elemanlarının çalışma şartları farklılık göstermekte ve bu farklılık sendika örgütlenmelerine ilişkin bakış açılarında farklı yansımaları olabileceği olası bir durumdur.

Öğretmenlerin ‘*sendikalara üye olma ve olmama nedenleri*’ne ilişkin sonuçlarda, sendikalara üye olma nedenlerinin “*hakların savunulması*”, “*örgütlenmeyi sağlaması*”, “*dünya görüşüne uygun olması*” ve “*kararlara katılmayı sağlaması*” gibi nedenlerin öncelikle vurgulandığı görülmüştür.

Sendikalara üye olmama nedenlerine ilişkin sonuçlarda ise en çok “*sendikaların siyasete alet olması*”, “*sendikaların yetersizliği*” görüşlerinin ifade edildiği görülmüştür. Demir (2013) çalışmasında öğretmenlerin sendikalara üye olma nedenlerine ilişkin en çok “*öğretmenlerin görevinin gerektirdiği hak ve sorumluluklara ilişkin bilgileri edinmek*” ve daha sonra “*her türlü sorunları daha kolay çözmek ve bu sorunları gerekli yerlere daha çabuk iletebilmek*” olduğunu bulgulamıştır. Araştırma sonuçlarının hakların savunulması yönünde bu çalışma bulgusu ile benzerlik gösterdiğini söylemek mümkündür.

Öğretmenlerin ‘*iyi bir sendikal örgütlenme*’ye yönelik görüşlerine ilişkin sonuçlarda, öğretmenler en çok göreve hizmet temasına öncelik verirken değer odaklı ve özgürlük temalarına da ağırlık verdikleri ortaya çıkmıştır. Bu temalar çerçevesinde “*sendikalar siyasete alet olmamalı*”(f=14 (özgürlük teması)); “*öğretmenin özlük haklarını savunmalı*”(f=12 (göreve hizmet teması)), ve “*öğretmenlik mesleğinin saygınlığını artırmalı*” (f=7 (değer odaklı teması)) görüşlerinin en yüksek frekansla ifade edildiği görülmüştür. Çınar (2008) ilköğretim okullarında sendikalaşma faaliyetlerinin öğretmenler ve yöneticiler üzerindeki etkisini incelediği araştırmasında; öğretmen ve yönetici görüşlerine göre; eğitim sendikalarının eğitimcilerin mesleki gelişimine yönelik hizmet içi eğitim faaliyetleri bakımından yetersiz olduğu, eğitim sisteminin temel ilke ve politikalarının belirlenmesinde sendikaların görüşlerinin alınması gerektiği sonuçlarına ulaşmıştır. Bu çalışmada da, öğretmenler iyi bir sendikal örgütlenmede temelde siyasete alet olmama, hakları koruma, öğretmen sorunlarını dile getirme gibi görüşlere yer verdikleri görülmektedir. Çınar’ın (2008) yaptığı araştırma sonuçlarıyla karşılaştırıldığında öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin artırılmasına ilişkin görüşlerle paralellik gösterdiğini söylemek mümkündür.

Öğretmenlerin sendikal örgütlenme istekliliğine ilişkin nicel sonuçlara göre, öğretmenlerin “*okul idaresiyle ters düşmemek için sendikalara üye olurum*” yargısına *katılmıyorum* (f=47) ve *kesinlikle katılmıyorum* (f=78) düzeyinde karşı olduklarını belirtmişlerdir. Bir başka sonuca göre ise *sendikalar özlük haklarımızı savunduğu için üye olurum* (f=101) görüşüne *kesinlikle katılıyorum* şeklinde görüş belirterek sendikaları büyük ölçüde özlük haklarının savunucusu olarak gördüklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin sendikaya üye olma nedeni olarak eğitime ilişkin karar ve uygulamaları takip eden birilerinin olmasını *kesinlikle katılıyorum* (f=61) ve *katılıyorum* (f=60) cevaplarıyla kabul ettikleri sonucuna ulaşmıştır. Öğretmenlerin görüşlerine göre *bir gruba dahil olmak isteme, sosyal imkanlardan yararlanma isteği, arkadaş yönlendirmesi* gibi etkilerin sendikal örgütlenmeye üye olmada etkin bir rol oynamadığı anlaşılmaktadır.

Nitel ve nicel verilerden elde edilen sonuçlar bir bütün olarak ele alındığında, nitel görüşlerin nicel verilerle desteklendiği görülmüştür^(a, b, c). Nitel ve nicel verilerin karşılaştırılmasında sendikalara üye olmada özlük hakların savunulması ve eğitim dünyasının yaşam gücünü kazanması görüşünün temel alındığı yorumlanabilir.

Öneriler

Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin sendikal örgütlere üye olmasını sağlamak ve sendikalardan etkili şekilde yararlanmaları için; *sendika örgütleri*:

Öğretmenlerin mesleki gelişimlerini sağlayacak çalışmalara ağırlık vermeli.

Öğretmenlerin özlük haklarını savundukları gibi öğretmenlik mesleğinin saygınlığını sağlayacak koşulları da oluşturabilecek faaliyetlerde bulunmalıdır.

Sendikaların politika hareketlerine göre şekil alan bir örgüt olmaması için sağlam dayanağı olan yasalar ve yönetmelikler oluşturmalıdır.

Eğitim sendikalarının ekonomik kaygılar veya politik kazançların öncelikli amaçları olmadığını amaçlarının eğitime ilişkin konular üzerinde yoğunlaştığını kanıtlayacak realitede olmalıdır.

Kaynakça

- Akartürk, E. A. (1998). *1995 Anayasa değişikliği ışığında memurların sendikal hakları*. İstanbul: Alkim Yayınları.
- Aksoy, M. (2013). *Lise öğretmenlerinin sendikal örgütlenmeye bakışları: Eskişehir ili örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Akyüz, Y. (1980). *Öğretmen örgütlenmesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları No: 86.
- Altan, Ö. (2005). *Sosyal politika*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Altunya, N. (1999). Geçmişimize kısa bir bakış. *Eğitim ve Yaşam*, 16, 10-27.
- Creswell, J.W. (2013). *Research Design, qualitative, quantitative and mixed methods approaches*. Thousands Oak, CA:Sage Publications Inc.

- Çınar, G. (2008). *İlköğretim Okullarında Sendikalaşma Faaliyetlerinin Öğretmenler ve Yöneticiler Üzerindeki Etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Demir, Ş. (2009). *İlköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin sendikal bağlılıklarının demografik özelliklerine göre incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Demir, F. (2013). *Öğretmen görüşlerine göre sendikaların okul yaşamına etkileri ve eğitim çalışanlarının sendikalara üye olmama nedenleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Divrik, B. (2009). *Gelişmiş ülkeler ve Türkiye’de sendikal hareketler*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Doğruyol, E. (2011). *Din-toplum ilişkileri bağlamında T.C. Diyanet İşleri Başkanlığı Personeli arasında faaliyet gösteren sendikalar*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Engels, F. (1994). *Ütopik ve bilimsel sosyalizm*. İstanbul: Sol Yayınları.
- Eraslan, L. (2012). Günümüz öğretmen sendikacılığının değerlendirilmesi. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum, 1*, 60-72.
- Gemici, Y. (2008). Eğitimde sendika-yönetim ilişkileri. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Gözler, K. (2000). *Türk anayasa hukuku*. Bursa: Ekin Kitabevi.
- Gülmez, M. (2005). *Sendikal haklarda uluslararası hukuka ve Avrupa Birliğine uyum sorunu*. Ankara: Belediye-İş Yayınları.
- İleri, Ü. (2008). Tek partili dönem’de (1923-1946) işçi örgütlenmelerini güçleştiren ve hazırlayan etmenler. *TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi, 6-72*.
- Işık, R. (1962). *Sendika hakkının tanınması ve kanuni sınırları*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Işıklı, A. (2003). *Gerçek Örgütlenme Sendikacılık*. Ankara: İmge.

- Karakışla, Y. (1998). Osmanlı sanayi işçi sınıfının doğuşu 1839-1923. *Osmanlı'dan Cumhuriyet Türkiye'sine İşçiler*, (derl.) Donald Quartaert & E.J.Zürcher), İstanbul: İletişim.
- Koç, Y. (2000). *Türkiye'de işçiler ve sendikalar: (Tarihten Sayfalar)*. Ankara: Türkiye Yol-İş Sendikası.
- Koca, Ö. (2010). *Avrupa Birliği ve uluslararası antlaşmalar ışığında Türkiye'de çalışanların sendikal hakları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Kota, F. (1977). *Dünya sendikal hareketinde iki karşıt çizgi*. İstanbul: Günce Yayınları.
- Makal, A. (1999). *Türkiye'de tek partili dönemde çalışma ilişkileri: 1920-1946*. Ankara: İmge.
- Mumcuoğlu, M. (1979). *Sendikacılık-siyasal iktidar ilişkileri*. Ankara: Doruk.
- Öz, Ü. (2010). *Bir siyasal katılma aracı olarak memur sendikaları: Isparta örnek olayı*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Öz, Y. (1994). *Tarihi ve hukuki gelişim açısından Türkiye'de işçi sendikalarının üst örgütlenmesi*. Ankara: Eğitim Yayınları.
- Şaylan, G. (1970). *Memur sendikaları üzerine bazı notlar*. Ankara: TODAİE.
- Şimşek, H. & Seashore, K. (2008). Teacher unions, new unionism and shifting cultural metaphors. *Eurasian Journal of Educational Research*, 31, 93-113.
- Talu, N. (2008). *Sendikaların doğuşu; Türkiye ve batı avrupa ülkeleri karşılaştırması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Tavşancıl, E. & Aslan, E. (2001). *İçerik analizi ve uygulama örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Tok, T. N. (1996). Okul yöneticileri ve öğretmenlerin mesleki örgütlenmeye ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 2(4), 609-630.
- Tokol, A. (1994). *Türkiye'de sendikal hareket*. Bursa: Ezgi.
- Turan, G. (2000). Türkiye'de kamu sendikacılığı. *Kamu-İş*, 6, 1.

- Ulutaş, A. & Sönmez, İ. (2011). *Eğitimci kadınların sendikal örgütlenme eğilimleri ve sendikal sürece katılım düzeyleri üzerine bir inceleme*. Bursa: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu.
- Uyumlu, H. O. (2009). Üniversite öğretim elemanlarının sendikal örgütlenmeye ilişkin görüşleri: Ankara Üniversitesi örneği. *Eğitim Bilim Toplum*, 7(28), 36-58.
- Yavuz, E. (1998). Sanayideki İşgücünün Durumu: 1923-40, *Osmanlı'dan Cumhuriyet Türkiye'sine İşçiler*, (Derleyen) Donald Quataert & E.J. Zürher, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yazıcı, E. (1996). *Osmanlı'dan günümüze işçi hareketi*. Ankara: Türk Harb-iş Sendikası Eğitim Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yücel, A. (1980). *Emek ekonomisi ve endüstri ilişkileri*. Ankara: Kalite Matbaası.